

Peter Gregor

Chýba mi, na vode i na suchu

S Jurajom Špitzerom som sa zoznámil v jednej z karloveských lodeníc začiatkom sedemdesiatych rokov, vtedy už bol odstavený, sledovala ho Štátna bezpečnosť. Vyčnieval z radu mojich známostí oných čias mentálne, intelektuálne i fyzicky. „Židovský Jánošík“ – tak ho nazvala jedna z našich spoločných známych. Spoznal som ho v čase, keď sa začal ponárať do seba: od revolvera, ktorým ako niekdajší partizánsky veliteľ vyhánal z úradov prominentov slováckštátu, cez občas kontroverzné účinkovanie v politike, až k peru, tvorbe, hlbokej, v jeho prípade až sebatrýznivej introspekcii.

Keď práve neriadil motorový čln, či nevesloval, dážd'-nedážd' v karloveskej zátok, písal básne, eseje, venoval sa filozofii.

Okrem garáže pre motorák vlastnil aj plechovú búdu, v ktorej bol stôl, stoličky, prastarý vyradený gauč a police s knihami. Tam našiel útočisko, azyl, ostrovček osobnej slobody v smradľavom močiarí normalizácie.

„Samotou bránim sa proti osamelosti.“ (J. Š. Gerulátske elégie)

Lodeničná búda, kde napoludnie bývalo aj cez 40 stupňov Celzia, ako miesto tvorivosti? Nuž, keď si vás tvorivosť vyvolí, nepýta sa „kde to chceš miláčik?“, lebo keď si vás vyvolí, príde k opojnému aktu tvorby tam, kde to chce ona.

Vypili sme tam vedno nejednu fľašku rumu či komisieho brandy, vyfajčili desiatky najlacnejších cigariet, bez prílišných obáv, čo to raz urobí s našimi na fyzicky náročné výkony zvyknutými pľúcami...

Čítaval mi svoje najnovšie práce, diskutovali sme, polemizovali, ba občas sa aj hádali, celkom ako sa patrí, keď sa stretne starnúci, skúsený a múdry muž s mladým, ktorý raz bude mať podobné ambície.

Ivan Kamenec: Viac som prijímaš, a Ke
Milovaní, keď miluješ, s tým sa miluje
eľavie ikov, akýkoľvek, ale keď sa miluje
Stanislava, keď miluješ, keď miluješ
Fedot Gára: Mimo chodóm sa čas ľah

Doslovný preklad gréckeho slova filozofia je láska k múdrosti. Na nič je platná, keď človek síce miluje múdrosť, ale ona jeho nie. Alebo ho ľúbi len tak naoko či platonicky. V Ďurovom prípade to bol vzťah vrúcny, opätovaný a plodný.

Mali sme spoločnú lásku – Dunaj.

Jeho majestátny a neraz dravý prúd i romantické zákutia. Milovali sme rieku, ktorá vedela vyceriť zuby i bozkávať ako najsladšia milenka, živel, ktorý dal pocítiť, že ste vo svojom plavidle síce veľký macher, ale stačí okamih a ste nula, ktorý vás z idyly vychutnávania života posotí do opačného extrému, kedy o život môže ísť.

„Osudná rieka je Ister
Hrôza a sviatosť
Dvíha ma do výšky
a desí zároveň.“

(J. Š. Gerulátske elégie)

Pred rokmi, keď rieka ešte bola splavná, táboril som ďaleko pod Bratislavou, voľkal si v horúcich lúčoch slnka, popíjal rum. Spozna meandra sa vynoril osamelý kajakár. Onedlho pristál, povytiahol kajak s minimálnou výstrojou, prisadol si na žeravý štrk, odpil rovno z fľaše.

„Sám v tejto divočine?”

„Divočina je hore, Ďuro, tam, odkiaľ sme zasa raz ušli.“

„Čudesná rieka je Ister
Prasilou ľudského rodu
z temných hĺbok zeme
k moru sa prebýja
Nadarmo berú mu slobodu
Založiť reťaze na vodu
je ničota a márnosť
Sloboda nemá cieľ
Jej zmyslom je pohyb“

(J. Š. Gerulátske elégie)

...v... V... pri... ako... vedel... davat
...at... ak... tar
...oznanie
...o Spitzerovi
...aj... fovalo

Nuž, Ďuro, založili reťaze a simulujú záplavy, obmedzili pohyb a simulujú slobodu.

Chýba mi, na vode i na suchu. Bolí, že zomrel, ale – poviem to natvrdo – dobre, že skôr, ako by spoznal, čo sa stalo s našou milovanou riekou, ako dnes napríklad vyzerá karloveská zátoka, kde sme sa onehdy zoznámili a ktorú brázdieval od skorej jari do neskorej jesene – aj svojho života.

Sloboda nie je poznaná nevyhnutnosť – sloboda je možnosť spôsob nevyhnutnosti si **vybrať**.

Obávam sa, že to málo – je všetko.

Juraj Špitzer (koláž)